

Dorota Czajkowska

Zapiski bibliograficzne

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/4 (254), 233-234

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ważną jest zachowanie właściwych proporcji między jednostkowymi losami przedstawianej postaci a opisami tła historycznego. Wreszcie – a ten powód uważam może za najważniejszy – nieprzeciętne jednostki, a takim właśnie na ogół poświęca się biografie, przykuwają uwagę czytelników. Zawsze bowiem aktualne pozostaje pytanie, w jakim stopniu owa jednostka kształtowała otaczającą ją rzeczywistość, w jakim zaś była jej wytworem. Nie trzeba też chyba nikogo przekonywać, że bez badań biograficznych nie uda się wyjaśnić wielu spraw, zjawisk, procesów i wydarzeń.

Z kolei w zakończeniu wspomnianego mojego opracowania wyrażałem nadzieję, że sytuacja ta poprawi się w najbliższych latach, gdyż do rąk czytelników powinny trafić biografie: Władysława Bieńkowskiego, Leonarda Borkowicza, Julii Brystygiel, Władysława Gomułki, Wojciecha Jaruzelskiego, Władysława Kruczka, Jakuba Prawina, Jerzego Putramenta, Mieczysława F. Rakowskiego, Romana Romkowskiego i Romana Zambrowskiego. Z satysfakcją konstatuję, że w ciągu półtora roku od chwili, gdy słowa te zostały wydrukowane, ukazało się kilka następných opracowań tego rodzaju⁵. Jak widać, o tym, że Jarosław Pałka kończy pracę nad rozpoczętą przez Jerzego Poksińskiego biografią Michała Żymierskiego nie wiedziałem. Można więc tę ze wszech miar udaną książkę potraktować jako swoisty, a przy tym nieoczekiwany bonus wzbogacający biografistykę dotyczącą prominentów Polski Ludowej.

Jerzy Eisler

⁵ P. Gajdziński, *Gierek. Człowiek z węgla*, Poznań 2014; P. Kowal, M. Cieślik, *Jaruzelski. Życie paradoksalne*, Kraków 2015; M. Szumiło, *Roman Zambrowski 1909–1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2014. Należy też wspomnieć o zawierającym mini biografie 15 osób opracowaniu autorstwa młodego historyka Piotra Brzezińskiego pt. *Zapomniani dygnitarze. Pierwsi sekretarze Komitetu Wojewódzkiego PPR/PZPR w Gdańsku w latach 1945–1990. Szkice biograficzne* (Gdańsk 2013).

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE

Richard Hargreaves, *Ostatnia twierdza Hitlera. Breslau 1945*, Rebis, Poznań 2014, 544 s.

Richard Hargreaves w książce *Ostatnia twierdza Hitlera. Breslau 1945* opisuje losy Wrocławia (Breslau), który przez cztery miesiące (od 12 stycznia do 6 maja 1945 r.) odpierał ataki Armii Czerwonej. Rezultatem zacieklej walk było niemal całkowite zrównanie zabytkowego miasta z ziemią, wymordowanie jego mieszkańców oraz grabież ocalałych dóbr. Wstrząsający opis wydarzeń autor, znany dziennikarz i korespondent wojenny z wojny w Iraku, stworzył na podstawie dokumentów, relacji świadków, gazet, dzienników oraz listów. Ta przerażająca relacja nie kończy się jednak wraz z aktem podpisania kapitulacji

przez gen. Hermanna Niehoffa. Autor opisuje dalsze losy Niemców zamieszkujących miasto, które zaczęło się zamieniać w polski Wrocław. Przybliża historię brutalnego odniemczania stolicy Dolnego Śląska i pokazuje, że po koszarze wojny na mieszkańców czekał kolejny horror – gwałty, rabunki i wywózka do Niemiec.

Słowa pochwały należą się tłumaczowi Tomaszowi Fiedorkowi, który wzbogacił treść książki o przypisy wyjaśniające. Bardzo dobrze się stało, że nazwy opisywanych miejsc podawane są w polskiej i niemieckiej wersji językowej.

Książkę uzupełniają 11 map przedstawiających zarówno przebieg oblężenia, jak i miejsca wydarzeń opisanych w poszczególnych relacjach oraz 44 czarno-białe zdjęcia.

Dorota Czajkowska

Kazimierz Krajewski, *Na straconych pozycjach. Armia Krajowa na kresach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1945*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2015, 928 s.

Książka Kazimierza Krajewskiego, historyka, pracownika Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie prezentuje całość polskiego ruchu niepodległościowego na kresach wschodnich zarówno podczas II wojny światowej, jak i w pierwszych latach po jej zakończeniu.

Praca jest podzielona na cztery rozdziały. Poprzedzone są one, zamiast wstępu, refleksjami autora na temat polskich kresów wschodnich. W pierwszym rozdziale autor opisał wkroczenie wojsk sowieckich na terytorium II Rzeczypospolitej i pierwszą okupację sowiecką w latach 1939–1941. Następnie przedstawił polską konspiracyjną działalność niepodległościową w województwach północno-wschodnich (białostockie, wileńskie, nowogrodzkie, poleskie) i południowo-wschodnich (lwowskie, tarnopolskie, stanisławowskie i wołyńskie).

W kolejnym rozdziale autor opisał sytuację na kresach wschodnich pod okupacją niemiecką w latach 1941–1944. Przedstawił zmiany polskich koncepcji działalności podziemnej oraz operujące na tych terenach grupy partyzanckie, a także relacje między nimi i miejscową ludnością. Najwięcej uwagi Krajewski poświęcił Armii Krajowej. Omówił jej kadre dowódczą i żołnierzy, a także strukturę i działalność poszczególnych okręgów oraz obszarów.

W trzecim rozdziale autor omówił plan oraz przebieg akcji „Burza” na terenach okupowanych przez wojska niemieckie. Krajewski opisał szlak bojowy następujących oddziałów Armii Krajowej: 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty, 30 Poleskiej Dywizji Piechoty oraz Zgrupowania Stołpeckiego. Odtworzył również przebieg operacji „Ostra Brama” na Wileńszczyźnie, powstania na terenie Obszaru AK Lwów oraz walki w inspektoracie Grodno.